

Tárásankar Bandjópádhjáj*

A ZENESZALON**

Bangha Imre fordítása

Hajnali háromra Bissambhar Ráj, amint szokása volt, már felkelt, és a lapos tetőt róta fel-alá. Öreg szolgálja, Ananta leterítette a szőnyeget, rátette a párnákat, majd lement, hogy felhozza a vízpipát és a dohányt. Bissambhar egy pillantást vetett a szőnyegre, de nem ült le. Kissé lehajtott fejjel tovább járkált. Nem messze, a Ráj család Káli-templomának lábánál a megsoványodott Gangesz ezüstösen fénylő vize folyt.

Az ég délkeleti sarkában a Hajnalcsillag ragyogott. Délnyugaton pedig, mintha versenyre akarna kelni vele, az újjgazdag Gánguli udvarházának tetején erős villanylámpa árasztotta lankadatlanul a fényt. A Gánguli-házban épp most ütötte el a hármat az óra. Ezen a vidéken kétszáz éven át egyedül csak a Ráj család házából hallatszott óraütés. De manapság másképp van. Bissambhar álmát mostanában a megszokás és a galambturbékolás töri meg. Amint az égen feltűnik a Hajnalcsillag, felharsan a madarak éneke.

A hajnali szél émelyítőn édes illatot hoz, ám a tavasz ma már nem ünnepséggel köszönt a Ráj-birtokra. A családnak már nem is áll módjában, hogy illő ajándékkal fogadja. Kertész híján kiszáradt a virágoskert, és csak néhány óriási fa maradt meg benne: fenyőspárga, vasfa, rózsagesztenye, magnólia. Új hajtást nem hoznak, amiképp a család sem, és öregek, mint a repedezett falú kúria. Az igazat megvallva, néhány fa megodvasodott, és a vén ágakon semmi jele a kikeletnek. Ki tudja, kívánják-e egyáltalán a tavaszt?

Az istállóban felnyerített egy ló.

Ananta, a szolga a vízpipa fejéhez illesztette a felső részt, és a csövet a kezében tartva megszólalt:

– Uram!

– Hm? – tört meg Bissambhar bűvölete.

Amint komótosan leült a szőnyegre, Ananta a kezébe adta a csövet. Odalenn a ló megingt nyerített. Bissambhar kétszer-háromszor aprót szippantott, majd megszólalt:

– Kivirágzott a fenyőspárga. Mától fogva adj a sörbetemhez.

Ananta a fejét vakarta.

– Igen, uram, bár a szirmok még nem értek meg.

Odalenn az istállóban a ló türelmetlenül felnyerített, Bissambhar pedig nagyot sóhajtott, és bosszankodva így szólt:

* Az angolok a számukra nehezen kimondható Bandjópádhjáj, „Tiszteletre méltó tanítómester” nevet Banerjinek írják. A szerző tehát nyugat-európai hivatkozásokban általában Tarashankar Banerji néven szerepel.

** Az először 1934-ben közölt novellát Satyajit Ray (Szatjadzsit Ráj vagy bengáliás kiejtéssel Sottodzsit Ráj) 1958-ban azonos címmel megfilmesítette.

– Ez a Nitái fiú annál többet alszik, minél öregebb? Menj, szólj neki! Túfán nyugtalanodik. Nem hallja, hogy őt hívja?

Túfán, azaz „Vihar” a ló neve. Az egyetlen megmaradt ló Rájék kilenc istállójából. Az öreg Túfán huszonöt évvel azelőtt a vakmerően bátor, fiatal Bissambhar Ráj szilaj hatásállata volt. Azelőtt... miért azelőtt? A főúton messziről jött utasok még két éve is láthattak egy nagy fehér ménen ülő, turbános, világos bőrű, jól megtermett lovas.

– Ki ez? – kérdezték a helybéliektől.

– Bissambhar Ráj, a félelmetes vadász, aki játszva megöl egy tigrist – felelték az emberek.

Az ismeretlen utazók bámulattal követték tekintetükkel a fehér mént, ahogy lovásával együtt a messzeségbe vészett. A távolban csak spirálban örvénylő porfelhő maradt, amint kavargva beleolvadt a horizontba.

A szilaj Túfán örök szokás szerint minden hajnalban feltűnt, hátán Bissambhar Ráj ült. Egészen két évvel ezelőttig, amikor az uzsorás Gánguli dobszóval hirdette ki a falvakban, hogy ezentúl ő itt az úr. Attól a naptól fogva Túfánt lovas nélkül, szájában zablával futtatja körbe-körbe Nitái, a lovász.

– Ha felhagy egy ilyen régi szokással – mondta egyszer Táráprasanna, az intéző –, akkor az egészsége... – Ám Bissambhar tekintetét látva nem fejezte be a mondatot.

– Szégyelld magad, Táráprasanna! – Ráj csak ennyit válaszolt.

Ananta indult lefelé.

– Ide hallgass! – hívta vissza Bissambhar.

Ananta megfordult.

– Nitái tegnap szólt, hogy Túfán nem kapja rendesen a gabonaadagját – mondta Ráj.

– Gyenge volt az idei termés, ezért az intéző úr meghagyta... – válaszolta a szolga.

– Hogy? – Ráj néhányat szippantott a vízpipából, és megkérdezte: – Csak nem sóványodott le Túfán?

– Nem – válaszolt gyámoltalanul Ananta. – Csak...

– Hogy? – Ráj kis szünetet tartott. – Teljes adagot adtok, megértetted? Mondd meg a nevemben az intézőnek! Most menj, és szólj Nitáinak!

Ananta távozott. Bissambhar párnákra dőlve bámulta az eget. A vízpipa csöve kicsúszott a kezéből. Egymás után hunytak ki odafent a csillagok. Bissambhar a gondolataiba merült, és kezét végigcsúsztatta a bordáin: „egy, kettő...” Amikor először ült Túfán hátára, megütötte a mellkasát. Milyen gyönyörű, milyen szilaj is volt akkor az a ló! Csak a zenére nyugodott meg. Ha zene szólt, sose vétette el a lába a ritmust. Milyen szépen táncolt, hogy bólogatott!

Bissambhar felkelt. Az emlékeket, mint csillagokat lelkének egén, mindeddig elhalványította a családi büszkeség napja. Ám ezt a napot ma hirtelen teljes sötétségbe borította a nosztalgia. Az emlékek legfényesebb csillaga, Túfán mindennél erősebben ragyogott ezen az égen. Két éve, hogy Bissambhar nem jár le a tetőről. Két év után először szerette volna látni Túfánt. Belelépett fapapucsába, és lement az alsó szintre. A belső udvart övező ház tágas verandája visszhangozta Ráj súlyos lépteit. A verandán sorakozó kerek oszlopok függőyeiről riadtan csapkodva rebent szét néhány denevér. Oldalt, a lelakatolt, sötét szobákból is denevérek surrogása hallatszott. A lépcső mellett nyílt az ágyneműkamra. A veranda kövezetén gypotdarabok. A kamrán túlról pedig bűz terjengett: ott volt a szőnyegtároló a matracokkal, rongyszőnyegekkel, lábtörlőkkel. Mintha valami rothadna odabent. A következő szobában csilingelő hang

vegyült a denevérek szárnysuhogásába. Ez a csillárraktár, és bizonyára az üvegfütyegők lengedeznek. Ezen az oldalon a raktár utáni sarokszoba a szőnyegtárosé, aki mindeme dolgokért felelős. A helyiség üresen állt.

Ráj keleti irányba fordult: a haszonbérlők terme. Nem volt belőlük hiány: számos járásból tartoztak tehetős bérlők a családi hivatalhoz, ötszáz és ötezer rúpia közötti éves földjáradékkal. Amikor látogatóba jöttek, itt szállásolták el őket. A földesúr végigfuttatta tekintetét a verandafalon függő hatalmas képeken. Az elsőben sem kép, sem üveg, csak a megürült keret. A másodikból az üveg hiányzik. A harmadiknak csak a helye látszik. Ráj nagyot sóhajtott, és lehajtott fejjel továbblépett. Fent, az oszlopfők között szünet nélkül turbékoltak a galambok. A veranda keleti végén lépcső. Elindult rajta lefelé – két év után először. Lent sorakoztak az uradalmi nyilvántartó hivatal helyiségei. Mindegyik zsúfolásig tele okirattal.

Hét Ráj nemzedék története. Bissambhar a hetedik úr a földbirtokos dinasztiában. Kissé elmosolyodott a sötétben. Eszébe jutott az első földesúr, aki úgy tartotta, hogy Laksmi Anya, a gazdagság istennője megnyeréséhez Szaraszvati Anyának, a tudás istennőjének a kegye szükséges. Tintával írott betűk lánc a papíron a legszorosabb köteték. Ha valaki rendben tartja a könyvelést, akkor még Laksmi forgandó szerencséje sem pártol el tőle. Ő jogász volt a naváb udvarában.

Papír, toll, tinta: megvan mind. Laksmi Anya mégis eltávozott.

Valahol a veranda végén kutya feküdt a sötétben. Hirtelen felugatott. Ráj rá se hederített, csak ment tovább. Aztán a kutya abbahagyta az ugatást. Farkát csóválva néhányszor tiszteletteljesen körbejárta Ráj, majd követte útján. Kedvtelésből senki sem tart kuttyát. Ez bizonyára a család maradékfaló ebeinek leszármazottja.

Az udvarház küszöbén kívül jobbra a tehénkarám, balra a loistálló. Azon túl az istenek temploma. Ráj a lovászt hívta.

– Igen, uram! – hallatszott egy tiszteletteljes hang. A választ azonban elnyomta Tűfán hangos nyerítése. A másik irányból elefánt trombitált.

Ráj továbbment Tűfán elé. Az öreg Tűfán, mint egy csikó, megélnékült, és a földet kaparta.

– Gyermekek! – mondta Ráj, miközben megpaskolta a pofáját.

A ló gazdájának kezéhez dörgölte fejét. Túlnan az elefánt is megélnékült. Egyre csak trombitált, és tépte a lábát béklyózó láncot. Rahmat, az elefántvezető hallotta ura hangját, és most elefántja mellett állt.

– Uram, Cshotoginni széttépi a láncot – mondta szelíd váddal a hangjában.

Cshotoginni, azaz „Kisebb asszonyság” az elefánt neve. Bissambhar anyjának a hozományához tartozott. Eleinte Matinak, „Észnek” hívták. Ám egyszer az uraság, Dhannésar Ráj elvitte vadászni, és attól fogva majd megőrült érte. Mati ormányával elkapott, aztán halálra taposott egy leopárdot. Látva, hogy ura mennyire szereti, Bissambhar anyja mellékfeleségnek nevezte el.

– Valóban méltó rá, hogy Ráj asszonya legyen. Legyen a neve Ginni, „Asszonyság” – mondta a földesúr.

– Ne egyszerűen Ginni, hanem Cshotoginni, „Kisebb asszonyság”. Ő a te mellékfeleséged – felelte Bissambhar anyja.

Rahmat szavára Bissambhar otthagya Tűfánt, és az elefánthoz lépett. Tűfán elégedetlenül nyerített mögötte.

– Mi a helyzet, Laksmi Anyám? – szólta Cshotoginnihez. Az állat megemelt ormányát Bissambhar elé tartva kérte, hogy lovagoljon ki rajta. Ráj ugyanis az ormányán szokott felmászni rá.

– Most nem, Anyácskám – simogatta meg az elefántot.

Cshotoginni megértette: Ráj vállára helyezte ormányát, és mint jól nevelt lány, mozdulatlanul megállt.

– Futtasd meg Tűfánt, Nitái! – szólt az uraság.

– Ma már nem fog menni, uram – mondta félienken Nitái. – Már látta az uraságot. Ha nem méltóztatik ráülni...

Ráj nem válaszolt.

– Ügyes kislány, Laksmi Anya. Ügyes kislány – mondogatta, miközben az állat ormányát simogatta.

Valahol hirtelen rezesbanda furcsa hangja törte meg a hajnali csendet.

– Honnét jön a zene? – kérdezte Ráj felriadva, és abbahagyta az elefánt simogatását.

– Gánguliéktól. Ma vesz a kisfiuk először rizst magához.

– Hm – dörmögött szokása szerint Ráj.

Tűfán bólogatva táncolni kezdett a zene ütemére. Ráj elmosolyodva odalépett hozzá. Hátrébb Cshotoginni lábán is verni kezdte a lánc a zene ritmusát: „csiling-csiling”, mint egy táncosnő bokacsengői.

Ráj a főbejáraton lépett be a sötét udvarházba. Felöltött benne, hogy a reggelig tartó koncertek végén mindig ugyanígy táncolt Tűfán az egyik, Cshotoginni a másik oldalon.

Felment az emeletre, és Anantát szólította.

– Igen, uram.

– Küldd ide az intézőt!

Ráj leült a tetőn.

– Ma eszik Gánguli fia először rizst? – kérdezte, miután a középkorú intéző, Táráprasanna szótlánul megállt előtte.

– Igen, uram.

– Bizonyára meghívót is küldött.

– Küldött – válaszolta Ananta bátortalanul.

– Küldj neki egy arany guinea-t tálcán... harangfém tálcán.

Táráprasanna szótlánul állt. Nem volt bátorsága ellentmondani, noha az intézkedés nem tetszett neki.

– Az aranypénzt tőlem kapod meg.

Miután az intéző elment, Bissambhar szótlánul ült tovább. Aztán Ananta jött, és kicserélte a vízpipa csészéjét.

– Uram! – tartotta oda a csövet Rájnak.

Ráj, ahogy már megszokta, kinyújtotta a kezét.

– Vedd elő Cshotoginni nyergét, a csótárt és a csengőket! – szólalt meg aztán. – Az intéző Gánguliékhoz megy, hogy átvigye a szertartásos ajándékot.

A Ráj csaláiban három nemzedék gyűjtötte a vagyont. A negyedik uralkodott. Az ötödik és a hatodik élvezeteket és adósságot halmozott. A hetedik generációs Bissambhar idejében a család Gazdagságistenője elmerült az adósságok óceánjában. Bissambhar, mint egy dicsősége vesztett istenkirály csak tanúja volt mindennek. Ráadásul a Ráj dinasztia meg is szakadt e hetedik nemzedékben. A járási, majd a legfelsőbb bíróság döntése nyomán Laksmi bőségszarujával együtt elhagyni készült a Ráj-portát, és csak az államtanács döntésére várt.

Az udvarház a Ráj fiú szentfonalünnepségének előkészületeitől volt hangos. Oly magasra hágott a tobzódás ételben-italban és egyéb élvezetekben, mint a telihold idején megdagadó tenger. Azután jött az apály. Az apály a Ráj család minden erejét magába szippantotta. A hét napon át tartó dáridónak keserű böjtje lett. Kolera tört ki az uradalomban, és hét nap alatt odaveszett Ráj asszonyág, a két fiú, a leánygyermek és több rokon. Egyedül Bissambhar Ráj maradt meg, hogy mint a Vindhjá-hegység Agasztja bölcs visszatértét, meggörnyedve várja a halált.

Nos, azért ez nem egészen így van. Hogy attól a naptól kezdve várja-e a halált, nem tudni; hiszen akkor még nem tört meg. Az két évre rá történt, amikor az államtanács döntése nyilvánosságra került. Egyébként asszonya és gyermekei halála után is égtek még a fények a zenezalonban, és szólt a szítár, a száraga és a táncosok lábcseggője. Hatalmas kacajoktól volt hangos a késő éjszaka. Cshotoginni hátára is felkerült a vadászlás. Akkor még Tufán is vágatott Ráj haragjától és bűjától hajtva.

Csakhogy az államtanács döntése értelmében a Ráj család minden vagyonától megfosztott. Csak az udvarház maradt meg és egy kis, törvény szerint elidegeníthetetlen birtokrész. A Ráj dinasztia alapítója ezt a darabot okiraton úgy leláncolta, hogy a kezét senki emberfia rá nem teheti. Ez a rendelkezés tartja fenn a templomi szolgálatot, ennek alapján jut rendszeres gabona Cshotoginninek, és kapja a fizetését Rahmat. Egyszóval minden, ami megmaradt, ennek köszönhető. Minden hónap első napján megjön a rizs, a havi „királyok eledel”; emez elidegeníthetlenségi rendelkezés miatt érkezik mindennap hal, és ennek értelmében kapnak szárnyasokat, vízimadarakat. Egyébként minden a múlté. Ám nem az elfeledett múlté. Ezért hívják az öreg, megrepedezett falú Ráj-udvarházat még most is földesúri háznak, és a vidék népe továbbra is a tönkrement Bissambhar Rájjt illeti a földesúri címmel.

Éppen ez az újjazdag Gánguliék gyötrelmének oka. Haldokló hegy lábánál húztak fel aranyfalat. Az emberek csak a haldokló hegyet látják, és ügyet sem vetnek az aranyfalra. Egy elöregedett nőtény elefánt több tiszteletet parancsol, mint az ő drága autójuk.

Mahim Gánguli úgy gondolja, hogy e haldokló hegy csúcsát le kell dönteni.

Amint Cshotoginni hátára felkötötték a csengettyűt, az elefánt, akár egy büszke nő, ringatni kezdte a testét, melyen csilingelt a csengő.

Táráprasanna intéző megállt Bissambhar előtt. Bissambhar a nagyteremben ült. Már csak ezt az egy termet használták. A falon a család urainak és úrnőinek képe. Mindegyikük érett korú képmása. Mindegyikük testén Káli istennő nevével borított sál, nyakukban szárított *rudráksabogyó*kából készült füzér, kezükben olvasó. Bissambhar a festményeket bámulta. Amikor észrevette az intézőt, lassan levette róluk a tekintetét.

– Add ide a pénzesdobozt! – szólalt meg.

Kivett belőle egy kulcsot, és kinyitotta a páncélszekrényt. A felső polcon Laksmi bőszszaruja ragyogott. Alul két-három szelence. Ráj kivette az egyiket, amelyik különösen gyönyörű volt. Elhunyt felesége ékszerdoboz. Kinyitotta a szinte teljesen üres szelencét. Csak egy hajvალasztékdísz maradt meg az ékszerek közül. Hét nemzedék házasságaihoz hozott szerencsét ez a hajdísz. Semmi más nem maradt már, csak néhány aranypénz egy oldalsó rekeszben.

Néhányat közülük a felesége kapott házasságkötésekor áldásként, néhányat pedig a fiatal Bissambhar első ajándékaaként. Amikor házassága évében először ment ki a birtokra, tiszteletből adtak neki aranypénzeket, amelyekből jó néhányat a feleségének

ajándékozott. Most ezek közül nyomott egyet szóltanul Táráprasanna kezébe. Az intéző távozott.

Nemsokára felerősödött Cshotoginni csengőjének hangja. Ráj megállt az ablakban. Cshotoginni fején olaj, homlokán pedig az olajjal bekent bőr körül cinóberfesték vörös vonala. Cshotoginni ringó léptekkel haladt.

Délután Gánguliék fényesen csillogó automobilja állt meg az udvarház omladozó főbejárata előtt. A kocsiból maga Mahim Gánguli szállt ki. Táráprasanna sietve előjött.

– Tessék, erre tessék! – mondta tiszteletteljesen. Ananta is észrevette az emeletről, hogy mi történt. Sietve lejött, kinyitotta az udvarház fogadószobájának ajtaját, és félrevonult.

– Merre van a nagyapó? – szólt Mahim. – Szeretnék vele találkozni.

A Gánguli család régóta működött pénzkölcsönzőként a Ráj-uradalomban. Még Mahim apja, Dzsánárdan is „uramnak” szólította a Ráj család fejét. Táráprasannának nem tetszett Mahim gúnyos hangneme.

– Az uraság még nem kelt fel délutáni álmából – mondta tettetett udvariassággal.

– Szóljon neki! – szólt Mahim.

– Nincs itt olyan, akinek bátorsága volna ilyesmihez – mondta Táráprasanna erőltetett mosollyal. – Ha üzenetet szeretne hagyni, majd átadom.

– Nem, én vele szeretnék beszélni – szólt Mahim türelmetlenül.

Ananta ezüstpohárban sörbetet tett Gánguli elé.

– Na, felkelt már a nagyapó? – kérdezte a szolgától, miközben kezébe vette a poharat.

– Fel. Már szóltam is neki, és hívátja önt.

– Csodálatos illata van a sörbetnek! – szólt felállva Gánguli, miután megitta az italt.

– Mivel készült?

– Benáreszi fűszerrel, uram – hazudta Ananta. – Nem tudom pontosan, mifélelvel.

– Nahát, nagyapó! – mondta Gánguli, ahogy belépett az emeleti szobába. – Nem jött el a lakomára.

– Gyere, foglalj helyet, testvér! – szólt Bissambhar mosolyogva.

– Nagyon szomorú vagyok, nagyapó.

– Felejtse el az öreg nagyapót, testvérem – válaszolta Ráj ugyanazzal a mosollyal –, egy öregember már nehezen viseli el, ha felborul a napirendje.

– Hagyjuk a bánatomat. Este meg kell tisztelnie lábának porával.

Bissambhar csendben maradt, csak szippantott a vízpipából.

– Úgy gondoltam, hogy meghívok egy kurtizánt Lakhauból – szólalt meg Mahim.

– Ki tudná közülünk értékelni az énekét, ha nem ön?

Ráj még egy ideig szívta a vízpipát, majd félretette a csövet.

– Nagyon gyenge az egészségem, Mahim testvér. Egy ideje valami baj van a szívemmel. Időnként nagyon meggyötör.

– No, akkor megyek, nagyapó – mondta Mahim rövid hallgatás után. – Még a városba is be kell mennem. El kell hoznom az angol tiszt urakat. Mind eljönnek.

– Miattam ne szomorkodj, testvér. – Bissambhar csak ennyit mondott.

– Ügyelnie kellene a házra, nagyapó! – buggyant ki Mahimból, miután kilépett a házból, és megállt a verandán. – Rendbe kellene hozatnia.

Választ nem kapott e szavakra, csak Ananta szólt:

– Erre, uram.

Gánguliéknál fényárban folyt le a táncelőadás a szivárványos színekkel megvilágított színpadon. Gánguliéknak saját áramfejlesztőjük volt. A világításhoz villanyvezetékeket húztak ki, és a bambuszpóznákat falevelekkel meg virágokkal díszítették. Mindenféle színes papírszalagok lengtek. Lent, a közönségnek pedig lepedőket terítettek egy szőnyegre. Az előkelő vendégek az egyik oldalon sorokba rendezett székeken, a többiek a másik oldalon, matracokon foglalhattak helyet. Kissé távolabb volt a hölgyek ülőhelye.

Este nyolcra meg is telt a nézőtér. A zenészek a színpadon hangolták a tablát és a szárangit. Két pészvált és vállkendőt viselő, felékszerezett nyugat-indiai táncosnő ült le közéjük. Egy pillanat alatt elhallgatott a közönség duruzsolása. Bizony, gyönyörűek voltak.

Megszólt a zene. Mahim Gánguli is ott ült egy széken az előkelő vendégek között. A két táncosnő közül az idősebb énekelt. A *rága* lassú, bevezető szakaszának elnyújtott hangjai alatt a közönség figyelme mintha lankadt volna. Néhányan halk beszélgetésbe kezdtek. Az előkelő vendégek felől nevetgélés hallatszott. Gánguliék szolgálai piszszegve csitígtatták a földön ülő vendégeket.

– Ah! Ah! Csodálatos! – kiáltott fel udvariasan Gánguli, mielőtt véget ért volna az ének. A táncosnő erre kissé elvétette a ritmust, befejezte az éneket, és leült. Mosolyogva mondott valamit a fiatalabbnak, majd intett, hogy rajta a sor.

Senki nem tudta a szemét levenni róla. Élénk hangjától és elbűvölő táncmozdulataitól mintha hegyi forrás fakadt volna az emberek szívében. Egyre több elragadtatott kiáltás hallatszott. Pénzermék és bankjegyek kerültek elő a tehetősebb vendégek zsebéből.

– Vissza! Vissza! – Már nem unatkozott a nézőtér.

– Mindenki el van ragadtatva – szóló Mahim, miután széteszlott a közönség.

– Az önök kegyéből – mondta az idősebb kurtizán, kezét illedelmesen lehajtott fejéhez emelve.

Mahim kegye bizony elég hosszúra nyúlt. A kért három helyett öt napig énekeltek nála. Az utolsó nap pedig Gánguli még egy jótéteménnyel rukkolt elő.

– A közelben van a földesurunk háza. Nála is tegyétek tiszteleteteket. Bissambhar Ráj gazdag, műértő ember. Talán ő is felfogad majd benneteket.

– Hallottunk már róla, uram – válaszolta tiszteletteljesen az idősebb. – Mindenképp elmegyünk a nagyúr házába. Eleve ez volt a szándékunk.

Táráprasanna magában fortyogott. Világosan látta, hogy mindez a fondorkodó Mahim Gánguli alantas cselszövése. Kurtizánok révén akarja megszégyeníteni a házat.

– Az uraság nincs jól. Most nem hallgathat zenét – mondta szigorúan.

– Alázatosan kérem... – szóló az idősebb táncosnő.

– Nem lehetséges! – vágott közbe Táráprasanna.

– Ilyen az én szerencsém – felelte a nő szomorúan, és szedelődzködni kezdett.

– Táráprasanna! – hallatszott hirtelen kiáltás az emeletről. – Kik ezek? – kérdezte Bissambhar, amint az intéző felért hozzá.

– Ők adtak elő Gánguliéknál – felelte Táráprasanna lehajtott fejjel.

– Hm? És csak visszafelé?... – kérdezte az úr kisvártatva.

– Szalám, üdv legyen uraságodnak! – hajolt földig muzulmán módra a kurtizán, és megállt vele szemben.

Az irodából látszott a folyosó és a szoba egy része. Bissambhar hangját hallva a nő

észrevette az uraságot, és felment. Bissambharnak nem tetszett, hogy bejelentés nélkül törtek rá, de a táncosnő szépségét látva meglágyult a szíve, és elpárolgott a haragja.

– Uraságod kegyének vélem, ha megbocsátja vétkeket – szólt alázatosan –, hogy bejelentés nélkül zavarom.

Bissambhar a kurtizán szépségét csodálta. Bőre, mint a gránátalma magja, antimonszulfáttal feketére festett szem, szenvedélyes tekintet, rózsaszírom ajak, nyúlánk test, karcsú derék; a tánc mintha csendesesen ott szunnyadna minden porcikájában. Amikor megmozdul, a tánc is megélelnkül benne.

– Kérem, üljön le! – szólt az úr barátságos mosollyal.

– Szolgálója nagyura udvarában parancsra vár, hogy énekeljen neki – mondta a táncosnő, miután tiszteletteljesen leült egy közeli szőnyegre.

Bissambhar azt akarta mondani, hogy gyenge az egészsége, de elszégyellte magát. Talán megundorodott a gondolattól, hogy egy kurtizánnak hazudjon.

– Sokaktól hallottuk, hogy a helyi uraság nagy műértő. Gánguli úr azt mondta, hogy ön e vidék tehetős ura.

Ráj vízipipájának hangja megszakadt. Kissé elmosolyodott.

– Ma este előadás lesz – mondta a kurtizán felé fordulva. Aztán hangosan felkiáltott. – Ananta! – Ananta az ajtó előtt állt. – Szállásra lesz szükség! A földbérlok szobái közül nyiss ki egyet – mondta, amint a szolga megjelent.

– Jöjjenek! – szólt Ananta.

A kurtizán, noha nem beszélte a bengálit, nehézség nélkül értette a nyelvet. Felállt, és tiszteletteljesen meghajolt.

– Nagy szerencse köszöntött rám uraságod kegyelméből – mondta, és Anantát követve távozott.

Táráprasanna intéző is ott állt, és földbe gyökerezett a lába.

– Gánguliéknál száz rúpiát kaptak egy éjszakára – szólalt meg kicsit később.

– Hm. – Ráj néhányat szippantott a vízipipából. – Van a pénztáradban?... – Nem fejezte be a mondatot, hanem megszívta a vízipipát.

– Csak száz-százötven rúpia van az istenség szolgálatára – válaszolta Táráprasanna.

Ráj egy darabig gondolkodott, majd a páncélszekrényhez lépett, fogta a dobozt, és elővette belőle a Ráj asszonyok szerencsét hozó hajdíszt.

– Írd a templomi könyvbe a következő kiadást: ékkőberakásos hajdísz százötven rúpiáért az Örömteli Istennőnek.

Az Örömteli Istennő a Ráj család által tisztelt templomi szobor: Káli.

Hosszú idő után először nyíló lakatok zajától lett hangos a mozdulatlan udvarház. Megnyíltak a zenezsalon ajtói és ablakai. Kinyílt a csillárraktár, és fény hatolt be a szőnyegtárolóba.

Ananta az ajtót mosta. Nitái és Rahmat segített neki. Az öreg családi szolgáló a pálcákat, a vízipipát, a nagytálat, az illatszerszórókat és a rózsaoajtartókat súrolta. Táráprasanna intéző felügyelt minden tevékenységet.

– A városba is küldeni kell valakit, intéző úr – szólt Ananta.

– Készítettem egy listát – válaszolta az intéző. – Nézd, nem maradt ki semmi?

– Minden rajt' van, csak két dolog hiányzik. Egy kis rózsaoaj és néhány üveg külföldi ital.

– Van még egy üveg – felelte az intéző.

– Az már majdnem üres. Gyakran iszik belőle egy kicsit. De ha ma kívánja meg, intéző úr, akkor már nem lesz egy kicsi se.

- És kit küldjek a városba? Ha gyalog megy valaki, estig sem ér vissza.
- Nitái nyergelje fel Tűfánt, és menjen ő – válaszolta bizonytalanul Ananta.
- Ha az uraság nem adja parancsba... – szólalt meg Nitái.
- Majd én szólok neki – mondta az intéző.

Bissambhar épp feküdt.

– Most akartalak hívatni – mondta, amikor az intéző megjelent előtte. – Menj át a Gánguli-házba, és hívd meg Mahimot. A faluból is meg kell hívni válogatott embereket. Gánguliékhoz te magad menj.

– Indulok – felelte Táráprasanna.

– Szólj, hogy nyergeljék fel Cshotoginnit.

– Nitáit a városba kell küldeni Tűfán hátán – mondta kisvártatva.

– Hm... hát menjen – szólalt meg az úr rövid hallgatás után.

Nem sokkal később Tűfán nyerítése hallatszott, és Ráj kinyitotta az istálló felőli ablakot. A ház mögött tisztán látszott Rájék himalájai cédrusokkal övezett magánútja. Erről az útról hallatszott a lódobogás. Láta, amint Tűfán nyakát meggörbítve, ragyogó járással, szilajon megindul. Ugyanazzal a meggörbített nyakkal, ugyanazzal a ragyogó járással, mint régen.

Nem sokkal ezután az elefánt hátán szólalt meg a csengő.

Ráj felült, és az ablakból figyelte Cshotoginni büszke járását. Otthagyta a matracot, és róni kezdte a szobát. Hogy megélenkült testestül-lelkestül!

Előadás! Hosszú idő után először előadás a Ráj-udvarházban!

Úgy tűnt, épp a zenezalonból jön a csilingelő hang. A fityegős üvegcsillár hangja. Ráj kilépett szobájából a verandára. Ananta lámpásokat aggatott a falból kiálló kam-pókra. Mikor lépések zaját hallotta, a bejárat felé nézett, és Bissambhart pillantotta meg az ajtóban. Az úr épp a falon függő képeket nézte. Az óriási teremben mindenfelé a Ráj nemzetség urainak falra akasztott fiatalkori képei. Az alapító Bhubanessar Rájtól egészen a saját képmásáig. Mindegyikük pompától és szenvedélytől részeg. A dédnagyapa Rábonessar Ráj képe: vadászat után, lába egy tigrisen, kezében lándzsa, hátán pajzs. Apja, Dhanessar széken ül, nem messze tőle Cshotoginni. Az ifjú Bissambhar pedig Tűfánon lovagol.

Ez a terem tanúja volt a család viharos játékainak. Mennyi minden bukkant fel Ráj szeme előtt! A szilaj Rábonessar volt az első életveg ember a családban. Ő építette a zenezalont. Ám élvezni már nem volt bátorsága. Az első nap, amikor koncertet rendezett benne, meghalt a felesége és a fia. Félig leégve hunytak ki a gyertyák a tartójukban. Attól fogva nem merte átlépni a zenezalon küszöbét.

Jobb lett volna, ha akkor vége a Ráj dinasztíának. Ám Rábonessar a nemzetség kedvéért ismét megnősült, és elvette felesége hűgát. Azt állította, hogy az Örömteli parancsolta így. Amikor fia, Tárókessar átlépte a terem küszöbét, akkor gyúltak ki ismét a zenezalon fényei. Gazdag barátjával vetélkedve egy éjszaka ötszáz aranypénzt adott egy kurtizánnak ebben a helyiségben. Aztán saját emlékei ötlöttek fel benne: Csandra, Csandrábái! Miután a közönség eloszlott, ők is eltűntek barátaik szeme elől. Minden Csandrával váltott szót tisztán megőrzött a szívében. Csandra olyan volt, mint egy virágszokor.

Ananta abbahagyta a munkát. Ahogy ránézett mestere arcára, keze nem mozdult többé. Ráj arca ijesztően vörös volt. Mintha egy eldugult ér megnyílt volna, és az eddig eltorlaszolt vér szökőkútból lövellne elő.

Napnyugta előtt Ananta ezüstpohárban sörbetet tett egy tálcára, és szótlánul ura elé helyezte. Ráj végignézett rajta. Arannyal átszótt szertartásmesteri egyenruha, csípőjén széles selyemöv, fején turbán, mellén a Ráj család címere. Szótlánul felemelte a poharat. Ananta elment. Nem sokkal később visszajött, és fodrokba szedett *dhótit*, ragyogó, finom szövésű, muzulmán mintájú, hosszú, bő inget és nagy selyemkendőt tett le Ráj elé. Rájnak eszébe jutott, hogy öt évvel ezelőtt készült ez a ruha, amikor egy föld-birtokos barátjához készült Mursidábádba.

– Minden rendben van? – kérdezte.

– Most gyűjtjük meg a gyertyákat – válaszolta a szolga tiszteletudón.

– A vendégek?

– Bhándári földbérlő úr és családja megérkezett. A templomi birtok bérlői közül négyen jöttek. A bejáratnál várnak.

Odalenn autó dudált. Ananta ijedten lesietett. Megjött Mahim Gánguli. Mozgolódás támadt a lépcső alján. Az alsó szinten a vendégeket üdvöztölték, akik aztán duruzsolva beszédbe elegyedtek. Aztán a húros hangszerek is megszólaltak halkán a zenezsalonban, és a tablá hangja is hallatszott. Hangoltak a zenészek.

Ananta az ajtóban állva szólította urát. Bissambhar már átöltözött, és a szobájában járt fel-alá.

– Hm? – dörmögte.

– A közönség ön nélkül nem mer leülni.

– Hm? Add a cipőmet! – szólt az úr kisvártatva. Ananta megállt a szobában, kissé bizonytalanzkodott, majd kihúzta a sarokszekrény egyik fiókját, és elővette belőle az üveget meg a poharat. Miután letette, elővette a cipőt, és tisztítani kezdte. Ráj megállt egy pillanatra, majd tovább járkált. Odalenn a hangszerek egyre hangosabban szóltak.

– Uram! – sürgette szelíden Ananta.

– Hm. – Ráj újra csak ennyit mondott.

Tett még néhány kört kissé meggyorsított léptekkel. Ananta várakozott. Aztán Ráj odalépett az asztalhoz, és szódát kért.

Az óriási méretű zenezsalon három oldalán hosszú sávokban matracok a közönségnek, mintás lepedőkkel leterítve. Hátul sorokba rendezett párnák. A mennyezeten sorban egymás mögött lógó három üvegcsilláron gyertyák égtek. Az oldalsó falakon függő gyertyatartókban a láng meg-meglebbent a szélben.

A csillárokról és gyertyatartókról hiányzott néhány bura, és egy-két gyertya is kialudt. Így aztán itt-ott, mint elleplezett szomorúság, hosszan elnyúló árnyékok borították a falat.

A közönség már helyet foglalt, de a zene üteme még mindig lassú volt. Időnként, mint a kifakadó rügyek, egy-egy húr pendülése hallatszott. A táncter körül ülő harminc-negyven vendég halkán beszélgetett. Négy-öt bugyborékoló vízipipát szívtak. A két kurtizán csendben ült. Csak a cigarettát szívó Mahim Gánguli hangos beszéde hallatszott hébe-hóba.

– Hohó, jó pár gyertya kialudt! – szólt a pislákoló fények felé tekintve. – Intéző úr! – kiáltott, miután senki sem válaszolt. – Látja, milyen gyenge a fény – mondta, mikor az intéző megjelent az ajtóban. – Szóljon a sofőrnek, hogy hozzon be két petromaxot!

Az intéző nem szólt semmit. Az idősebb táncosnő szólalt meg urduul, mintha csak magában kérdezné:

– Illik olyan fény ebbe a terembe?

Amikor kintről súlyos léptek zaja hallatszott, az intéző hátratekintett, és tisztelettel félrehúzódott. Egy pillanattal később Anantát követve megjelent az ajtóban Bissambhar Ráj. A két táncosnő tiszteletteljesen felállt, miként mindenki a közönségből. Önkéntelenül még Mahim is félig fölemelkedett, aztán gyorsan visszaült.

– Kicsit megkéstem – mondta Ráj elmosolyodva, aztán leült. Mahim magához húzott egy párnát, majd visszatolta. Zsebkendőjét vett elő, és porolni kezdte.

– Istenem, micsoda por! – szólt undorodva.

Taráprasanna rózsajaját spriccelt rá. Ananta kicserélte mindegyik vízipipa csészéjét, aztán letette Ráj elé az övét, és odanyújtotta neki a csövet.

Az idősebb táncosnő felállt, és muzulmán módra üdvözölte az urat. Megszólt a zene. Ugyanaz a hosszan elnyújtott, lassú bevezető rész. Furcsa dolog történt. Ma csendben volt a közönség. Ráj szemét lehunyva, elmélyülten ült. Óriási teste alig észrevehetően hintázott a zene lassú ütemére. A zenére koncentrálni bal kezének egyik ujjá megemelkedett, és halkán a közeli párnára ütött. Pontosan a tablá ritmusára. Ráj kinyitotta a szemét, és a táncosnő lábszögöi halkán megszóltak. Megkezdődött a tánc. A páva tánca. A mozdulatok a közeledő esőt váró, az égen felhőket kémlelő, izgatott pávát idézték. A kurtizán nyakát kissé előrenyújtva, a bő *pészázt* kiterjesztett tollazatként széthúzva táncolt. Lábán szóltak a csengők.

– Áh! Csodálatos! – kiáltott fel Ráj.

A kiáltással egy időben a táncosnő megállás nélkül járó lába befejezte a táncot, és az utolsó ütés hallatszott a tabláról.

Mahim Rájhoz húzódott.

– Nagypó, nem élvezzük az előadást. Kiszáradt a torkunk. Krisnábái hidegen hagyott bennünket.

Krisnábái kissé elmosolyodott, mintha megértette volna.

Ananta sörbetet hozott, és Mahimnak nyújtotta.

– Nem kérek. Nem aludtam az elmúlt éjszakákon, és megfáztam – mondta Mahim.

Ráj elmosolyodott, és intett Anantának. A szolga kiment, és kezében tálcára helyezett whiskyvel, szódásüveggel és pohárral jelent meg az ajtóban.

Összekeverte az italt, odaadta Mahimnak, elvette a másik poharat, és a közönség felé lesett. Mindenki lehajtott fejjel ült. Tiszteletteljesen Bissambhar felé nyújtotta az italt. Ráj szóltanul elvette a poharat. Mahim már egy ideje a fiatalabb táncosnőt nézte.

– Pjári bá, hozz tűzbe bennünket! – szólt kissé mocorogva.

Pjári gyors ritmusú dalba fogott. Bissambhar lehunyta a szemét. Csak egyetlenegy-szer szólalt meg egy csendes pillanatban.

– Kicsit lassabban!

Pjári jól begyakorolt, füрге táncától a közönségben mintha ezernyi kis habzó buborék repült volna szét.

– Nagyszerű! – kiáltott fel urduul újra meg újra Mahim.

Ráj földesúr a homlokát ráncolta. Bosszantották Mahim rosszul időzített kifakadásai. Am továbbra is ringatózott, mint a zenétől megrészegült óriáskígyó. A Ráj dinasztia forró vérmérsékletének hála, felpeszduilt a vér az ereiben. Pjári tarka pillangóként táncolt. A lakhnau Dzsóharára emlékeztette. A Delhiből jött Csandrara viszont Krisnábái hasonlított. Csandrábái Ráj életének egyik fejezete volt. Pjári befejezte a táncot. Ráj a múltban járt. Pénzcsengés riasztotta fel. A szokást megszegve Mahim adta a pénzt Pjárinak. Pedig az első ajándékot a ház ura adja. Ráj riadtan tekintett körbe. Nem volt ott ezüsttál... se ezüst, amivel megtöltené. Csak ült földre szegezett tekintettel. Krisná-

bái dalra fakadt. Az ének sodró erejű hullámként söpört végig a közönségen, Krisnábái lépteinek rezgése sebet ütött a hallgatóság szívében. Arról énekelt, hogy Krisna bambusz-fuvalója szól, s a szenvedélyre gyúlt Jamuná megfordítja folyását, és hullámaival a parrot csapkodja, hogy szívére ölelje Krisnát. Példátlan szenvedélyű dal és tánc. Ráj mindentől megfeledkezve belemerült. Véget ért a zene.

– Nagyszerű, Csandrá! – tört ki Rájból.

– Szolgálód neve Krisnábái – mondta Krisná tisztelettel meghajolva.

– Krisnábái, egy kis ajándék! – hallatszott Mahim hangja a másik irányból.

Ráj felállt, és lassú léptekkel kiment a zenezsalonból. Súlyos, mezítlásos léptei egy-egy halkultak, majd elhaltak a veranda végén.

– Most te még egyszer, Pjáriibái – szólt Mahim.

– Várjuk meg, míg a nagyúr visszajön – felelte Krisná.

– Majd visszajön – szólt Mahim –, talán éppen ő az.

De nem Ráj volt, hanem Táráprasanna, az intéző. Kis ezüstpálcát tett le a közönség elé. Két aranyguinea hevert rajta.

– Az uraság ajándéka – mondta.

– És ő hol van? – türelmetlenkedett Mahim.

– Fájdalmat érez a bordái között. Mindenki szíves elnézését kéri, de már nem tud lejönni. Önök várják meg az előadás folytatását.

A közönség soraiban sustorgás támadt.

– Akkor én megyek, Táráprasanna – szólalt meg lustán nyújtózkodva Mahim. – Holnap angol vendégeim lesznek.

Táráprasanna nem tartóztatta. A többiek is felálltak. Véget ért a táncest.

A szobában, a földön kinyitva feküdt a Ráj feleségek üres ékszerdobozza. Bissambhar gondolataiba merülve, emelt fővel járt fel-alá. A család becsületén nem esett csorba. Vére az izgalom és a bor erejétől mintha szétvetni készülné testét. Tér és idő ma összemosódott. Szórakozottan kilépett a szobából. A zenezsalon fényei vonzották magukhoz. Újra belépett a terembe. Üres volt a nézőtér. Csak a Ráj dinasztia tagjai virrasztottak a falakon. Bissambhar kinézett a nyitott ablakon. A világ holdfényben úszott. Mindenfelé a fenyőspárga virágának illata vegyült a tavaszi levegőbe. Valahol egy ágon egy *papíhá* madár énekelt fáradhatatlanul: *piu-kahán, piu-kahán*, „hol a kedves? hol a kedves?”. Ráj lelkében is dallam csendült. A *béhág* rága Csandrá rég elfeledett hangján: „Hallgass meg, hallgass meg, kedvesem!” Felnézett az égre. A hold éppen félúton járt. Lépések hangja fordította hátra. Ananta készült eloltani a gyertyákat.

– Maradjanak csak! – szólt rá Ráj. – Hozd az *észrádzs*omat! – mondta neki, amikor a szolga kifelé indult.

Ananta behozta az *észrádzs*ot. Bissambhar ölében a hangszerrel leült az ablakkal szemben.

– Tölts! – mondta, és a tálcán álló megkezdett üvegre mutatott. Ananta töltött, és kiment.

Az *észrádzs* húrjaihoz érintette a vonót. A hang felébresztette a néma palotát. Ráj átszellemülten játszott a hangszeren. Mi mindent mondott el világosan zengő, lágy hangján az *észrádzs*? Az ének szövege visszhangzott Ráj fülében: „Nyomorult fogoly vagyok az éjszakában. A kapuban gonosz sógornóm virraszt. Szememre nem jön álom. Alvást színelve szépségeden merengek. Ó, kedvesem, miért játszol bambuszfuvalódon ezen az órán?”

Ráj félretette az észrádzsot, és felállt. Halkan Csandrát szólította. Az ő Csandráját. Ez is az ő dala.

– Parancsolj, uram! – szólt lágy hangon valaki odakint.

– Csandrá! Csandrá! – kiáltott Ráj lelkesen. – Gyere, Csandrá! Mind elmentek a barátaim, Csandrá.

Krisná szemérmesen mosolyogva üdvözölte, és nagyon lágy hangon elénekelté ugyanannak az éneknek az utolsó sorát: „Ó, kedvesem, miért játszol fuvoládon ezen az órán?” Ráj, amennyire tudta, fegyelmelte mély hangját, és mosolyogva dalra fakadt: „Örömmámor tölti el szívemet ma éjjel, kibírom-e ezt egyedül?”

Ráj a dugót próbálta kihúzni az üvegből.

– Ha az úr parancsolja, akkor szolgálója tölt! – mondta Krisnábái, kezét kinyújtva. Ráj mosolyogva átadta az üveget. Krisná kinyitotta, töltött, és Ráj kezébe adta a poharat.

Újra megszólalt az észrádzs. Krisná halkan vele énekelt, majd táncolni kezdett. „Ó, kedvesem, nem lehullott virágból fonok füzért, a fenti ágról szakíts. Emelj fel, és én magam választom ki neked.” Arccal felfelé, két kezét magasra nyújtva táncolt. Ráj félredobta az észrádzsot, villámgyorsan megragadta Krisná két lábát, és felemelve táncoltatni kezdte. Véget ért az ének. Krisná mintha el akarna esni, felsikoltott. A következő pillanatban már a földön állt.

– Csandrá, Csandrá kedves! – szölongatta gyengéden a megrészegült Ráj.

Egyik ének a másik után. Velük együtt az ital. Az egyik üveg kiürült, és már a másikban is alig volt valami. Kicsit később a kurtizánt elhagyta az ereje, és kócos hajjal a szőnyegre zuhant. Bissambhar, mint a méregtől megkékült nyakú Siva, továbbra is ülve maradt. A kurtizán állapotát látva elmosolyodott. Párnát gyömösölt a feje alá, és elrendezte tagjait. Aztán fogta a hangszert, és ismét játszani kezdett. Kiürült a második üveg is, ám az éjszakának nem volt vége. Ekkor ütött hármat Gánguliék házában az óra.

A Ráj-udvarház boltívei alatt a galambok turbékolni kezdtek. Ráj káprázata megtört. Mindig erre a hangra ébredt... Felkelt.

– Csandrá, Csandrá kedves – simogatta meg az alvó Krisnábáit. Aztán kiment a verandára, és Anantát hívta. Ananta felment a tetőre, hogy leterítse urának a szőnyeget és a párnát.

– A turbánomat és a lovaglóruhámat! – mondta Ráj, amikor a szolgáloda odaért. – Szólj Nítáinak, hogy nyergelje fel Tűfánt. Gyorsan!

Ananta csodálkozva nézett urára. Ráj a bajszát pödörte. Nem volt ismeretlen Ananta előtt ez a viselkedés, de már régóta nem látta.

– Megmosakszik előtte? – kérdezte halkan.

Nem sokkal később Tűfán örömteli nyerítése töltötte be a kora hajnalt. Tárápranna felébredt, és az ablakból megpillantotta Bissambhar Rájt Tűfán hátán szűk nadrágban, hosszú, perzsa köntösben, fején fehér turbánnal. Noha a sötétben nem volt kivehető, az intéző elképzelhette lábán az arannyal átszótt cipőt és kezében a jakfark ostort. A ló táncolva távolodott.

Tűfán nevéhez híven viharként, porfelhőt kavarva vágatott át a mezőkön. Az éjszaka utolsó hideg szele susogva érintette Ráj forró homlokát. Az alkohol hatása egyre inkább ellillant. A mező után falu következett: Kusumdihi. A közelben zöldséggel megrakott szekér haladt két utassal. Bizonyára a piacra igyekeztek. Néhány szavuk megütötte a fülét.

– Mióta Gánguliék megvásárolták...

Ráj erősen megrántotta a gyeplőt, és megállította Túfánt.

– Semmi hasznunk nem marad, miután megfizettük az adót. Ráj uraság idejében voltunk mi jól – folytatta a szekér utasa.

Ráj elkáprázva nézett körül. Túfán hátán ült. De hol? Merre is van? Idővel felismer- te az elkobzott *kirtiháti* birtokrészt. Egy pillanat alatt összeszedte magát, megrántot- ta a gyeplőt, megfordította Túfánt, és újra meg újra rácsapott ostorával. Túfán óriási vágta- ba fogott. Az istálló előtt Ráj körülézett. Keleten pirkadt. De még mindig éjsza- ka volt.

Nitáit hívta. Lihegett, és érezte, hogy Túfán is erősen reszket. Leszállt a lóról, és lát- ta, hogy a zabla felsebezte a ló száját. Pofáját teljesen elborította a vér. Túfán a kime- rültségtől remegett.

– Gyerme- kem, gyerme- kem! – simogatta meg Ráj. Túfán nem bírta fölemelni a fejét. Úgy tűnt, Ráj- ból nem páro- lgott még el minden szesz- gőz. – Elhibáztuk, gyerme- kem. Te is elhibáztad, én is elhibáztam. Ne szégyenke- z, Túfán, gyerme- kem. Kelj csak fel.

Nitái megállt hátul.

– Kifulladt. Ha kipihente magát, majd elindul.

Ráj felriadva hátrafordult, és Nitáira nézett. Túfán kantárját Nitái kezébe adta, és gyors léptekkel bement a házba. Felsietett az emeletre, ahol a zenezsalon még mindig nyitva állt. Bepillantott, és látta, hogy a terem üres. A találkára jött nő már elment. Az üvegek szanaszét hevertek. A csillárokon és a gyertyatartókon még nem hunytak ki a fények. Még mindig világos volt odabent. A falon, a gögös Ráj ősök arcán megrésze- gült mosoly. Ráj ijedten hőkölt hátra. Hirtelen eszébe ötlött valami, amint meglátta magát a tükörben. „Hiúság!” Nemcsak az övé, mind a hét Ráj hiúsága ebben a terem- ben gyűlt egybe.

Az ajtó- ból még visszafordult. Megtámaszkodott a korláton, és rémülten Anantát hív- ta. A szolgál a kiáltásra futva jött. Soha nem hallotta még urát ilyen hangon szól- ni.

– Oltsd el a gyertyákat! Oltsd el a gyertyákat! Oltsd el a gyertyákat! – parancsolta Ráj, amint a szolgál megállt előtte. – Zárd be a zenezsalont. A zenezsalont...

Több hang nem jött ki a torkán. Csak az ostor esett ki a kezéből, és hullt egy kop- panással a zenezsalon ajtaja elé.